

INTERLANDELIJKE ADOPTIE VANUIT KINDERRECHTEN PERSPECTIEF

STANDPUNT

UNICEF is het eens met het advies van De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming om zeer terughoudend te zijn met interlandelijke adoptie. Adoptie is het doorsnijden van de juridische familiebanden van het kind en het laten integreren met een nieuwe familie. Het is het meest definitieve besluit over de toekomst van een kind dat er genomen kan worden. Interlandelijke adoptie dient alleen als laatste redmiddel. Op ieder moment in de adoptieprocedure - in Nederland én in het land van herkomst - dient het belang van het kind voorop te staan. De structurele oplossing voor kinderen is het ondersteunen van de biologische familie in de landen van herkomst. Dit voorkomt dat kinderen onnodig worden geadopteerd en gescheiden worden van de biologische familie. UNICEF is derhalve voorstander van het versterken van nationale jeugdbescherming in de landen van herkomst en pleit ervoor het belang van het kind centraal te stellen in het interlandelijk adoptie beleid.¹

INTERNATIONALE AFSPRAKEN: ADOPTIE ALS LAATSTE REDMIDDEL

Ieder kind heeft het recht om op te groeien bij zijn of haar eigen ouders. Als dat niet kan, dan moet er gezocht worden naar alternatieven waarbij het belang van het kind voorop staat. Zowel het VN-Kinderrechtenverdrag (artikel 21b) als het Haags Adoptieverdrag (artikel 4b) hanteren het subsidiariteitsbeginsel: pas als het kind op geen enkele passende wijze kan worden verzorgd in het land van herkomst, kan interlandelijke adoptie worden overwogen

In artikel 21 van het Kinderrechtenverdrag, dat specifiek handelt over interlandelijke adoptie, staat dat interlandelijke adoptie een *ultimum remedium* is, en daarom pas mag worden overwogen wanneer het kind op geen enkele passende wijze verzorgd kan worden in het land van herkomst. Interlandelijke adoptie wordt erkend als een mogelijke vorm van alternatieve zorg. Het is gezinszins een 'verplichting' of een 'recht'.

Als kinderen er alleen voor komen te staan, is het van belang dat eerst de mogelijkheden van opvang in de eigen, directe omgeving worden onderzocht. Bij voorkeur bij de naaste familie, maar anders in bijvoorbeeld pleegzorg, binnenlandse adoptie, plaatsing in een geschikte residentiele instelling.

UNICEF

In verschillende landen over de hele wereld, bijvoorbeeld, Nepal, Cambodja, Georgië, Malawi en Haïti ondersteunt UNICEF de overheid in het de-institutionaliseringproces.

Kinderen die onnodig gescheiden van hun ouders opgroeien in kindertehuizen worden herenigd met hun familie. Kindertehuizen worden gesloten en families ontvangen sociale en financiële steun om weer voor hun eigen kinderen te zorgen. Daarnaast ondersteunt UNICEF de nationale autoriteiten in het verbeteren van de adoptieprocedures als onderdeel van het jeugdzorgsysteem.

¹ The Best Interest of the Child in Intercountry Adoption, Nigel Cantwell (2014)

IN HET BELANG VAN HET KIND

Om te garanderen dat de adoptie in het belang is van het kind moet worden vastgesteld of het kind adopteerbaar is; hebben ze nog een thuis, hebben de ouders toestemming gegeven? Is de adoptie gratis? Daar komt voor oudere kinderen nog de volgende vraag bij: Heeft het kind zelf toestemming gegeven?

Het huidige Nederlandse adoptiebeleid kan niet garanderen dat kinderen die door Nederlandse wensouders worden geadopteerd, aan deze voorwaarden wordt voldaan. Dit kan o.a. leiden tot een pijnlijke zoektocht van de geadopteerden naar de ware toedracht van hun adoptie.

Naast bovenstaande afweging binnen individuele adoptieprocedures, dient er ook op macroniveau te worden nagegaan of een land over mag gaan tot interlandelijke adoptie voor kinderen zonder ouderlijke zorg. Dat kan aan de hand van de volgende vragen:

1. Hoeveel financiële middelen stelt de overheid beschikbaar voor steun aan gezinnen en alternatieve zorg in het land zelf?
2. Heeft het land internationale samenwerking aangevraagd om dit te doen?
3. Welke nationale en internationale (hulp) maatregelen zijn er getroffen om het onnodig scheiden van kinderen met hun ouders te voorkomen, conform de VN-richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen?

Beantwoording van deze vragen laat zien dat in veel arme landen een goed functionerend jeugdzorgsysteem waarbinnen interlandelijke adoptie goed is geborgd, ontbreekt. De centrale autoriteiten die veilige adoptie procedures moeten uitvoeren, beschikken dikwijls niet over de benodigde capaciteit. Het uitgangspunt van het Haags adoptieverdrag is dat zendende en ontvangende landen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het aanpakken van systemische problemen in de adoptieketen.

ARMOEDE EN WEESHUIZEN

Een veelvoorkomende rechtvaardiging om kinderen uit het buitenland te adopteren is de armoede van het biologische gezin. Het kind zou beter af zijn in een welvarend Nederland. Het wegnemen van de kinderen van arme ouders, is echter misbruik maken van hun kwetsbaarheid. Naast een schending van het recht op een fatsoenlijke levensstandaard, vindt er ook nog een schending plaats van het recht als ouder om te zorgen voor hun eigen kind².

Armoede mag nooit een reden zijn om een kind bij zijn of haar ouders weg te halen en voor adoptie aan te bieden, zoals ook het VN-Kinderrechtencomité nog eens expliciet benadrukte in haar *General Comment*³.

WEESHUIZEN?

Interlandelijke adoptie is niet de oplossing voor de vele kinderen in de kindehuizen. Tachtig procent van de kinderen die in kindehuizen (in de volksmond dikwijls ten onrechte 'weeshuizen' genoemd), zijn geen wees en in de meeste gevallen niet adopteerbaar. Niet het wees-zijn, maar armoede is vaak een reden voor opname in een kindehuis.

² Smolin, David M. *Intercountry Adoption and Poverty: A Human Rights Analysis* (2007)

³ VN-Kinderrechtencomité, General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests as a primary consideration, par. 62.

Er vinden veel illegale adopties plaats. In veel landen van herkomst vinden malversaties plaats om te “bewijzen” dat een kind geen ouderlijke zorg meer heeft en daarom adopteerbaar is. Voorbeelden zijn frauduleus ingevulde toestemmingsformulieren waarin ouders afstand doen van hun kind. Ook vinden er vaak illegale betalingen plaats om zo het adoptieproces te versnellen en/of om kinderen ter adoptie aan te mogen bieden. Onder het mom van ‘bijdragen’ of ‘donaties’ of ‘gift’ creëert dit een druk om het kind ‘adopteerbaar’ te verklaren. De verschillende instanties hebben er dan baat bij om zoveel mogelijk kinderen aan te leveren. Dit leidt tot illegale adopties.⁴ Het is niet ongewoon voor weeshuizen om direct betrokken te zijn bij adoptie – dikwijls zijn deze kinderhuizen niet geregistreerd of geautoriseerd om dit te doen. Het is in essentie een ongereguleerde en groeiende sector. Er vindt actieve rekrutering van kinderen plaats naar kinderhuizen om het aanbod van ‘adopteerbare’ kinderen groot te houden. De wildgroei aan kinderhuizen bestaat omdat landen falen hun kindbeschermingssysteem op orde te hebben en omdat westerse financiering voor kinderhuizen beschikbaar is⁵.

CONCLUSIE

Bij gebrek aan ondersteuning van de biologische familie en alternatieve zorg in de herkomstlanden, wordt interlandelijke adoptie gezien als een wenselijk kindbeschermingsmaatregel om een kind van een familie te voorzien. Dit houdt een gebrekkig systeem van binnenlandse kindbescherming in arme landen in stand. Het geldt dat nu in adoptie omgaat kan beter aangewend worden om te investeren in een goed functionerend jeugdzorgsysteem in arme landen.

Deze paradox kan worden opgelost door interlandelijke adoptie werkelijk een uitzonderlijk en laatste redmiddel te maken. Er zal dan enkel tot bemiddeling worden overgegaan wanneer een land van herkomst, de Nederlandse regering om plaatsing van een kind verzoekt.

AANBEVELINGEN

1. De Nederlandse regering zou moeten investeren in jeugdzorgsystemen in arme landen. Zo worden kwetsbare gezinnen ondersteund en kan er alternatieve zorg opgezet worden in de landen van herkomst.
2. Stop met adoptie uit landen die zich niet houden aan het subsidiariteitsprincipe. Daarnaast zou de Nederlandse regering geen kinderen moeten adopteren uit landen die het Haags adoptieverdrag niet hebben geratificeerd.
3. De Nederland regering zou er op moeten toezien dat uitgaven aan adoptie zich beperken tot de daadwerkelijk gemaakte kosten voor de diensten die worden geleverd. Giften moeten hiervan totaal gescheiden zijn.
4. Er moet een striktere accreditatie van Nederlandse adoptiebemiddelingsbureau' s komen (gebaseerd op het aantal kinderen voor wie interlandelijke adoptie overwogen kan worden.).

⁴ Report of the Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography (2016, para 27-34)

⁵ Defence for Children – ECPAT Nederland. Toeristen houden onwenselijk systeem weeshuizen in stand.

<https://www.defenceforchildren.nl/p/200/5463/mo233-m80/mo481-cg326/mo480-cg249/gewortelde-kinderen> (2007)

5. De Nederlandse regering dient te investeren in de capaciteitsopbouw van de centrale autoriteit in de landen van herkomst om zich er zeker van te stellen dat de adoptieprocedure in de landen van herkomst plaatsvindt in het belang van het kind.
6. De Nederlandse regering moet adoptie na een ramp per direct stop zetten. In tijden van chaos kan de adoptieprocedure niet zorgvuldig worden doorlopen. Dit leidt tot een verhoogd risico op kinderhandel.
7. De Nederlandse regering zou particulieren die een weeshuis willen oprichten moeten voorlichten over de paradox van het financieren van instituten die zijn uitgebannen in onze eigen maatschappij. In essentie is dit het promoten van iets waar zij zich zorgen over maken, namelijk 'veel kinderen in kindervervangen'.
8. De Nederlandse regering dient te investeren in het opzetten van een mechanisme om de zoektocht naar omstandigheden van de adoptie en naar familieachtergrond van geadopteerden te ondersteunen. Kinderen hebben immers het recht om hun vader en moeder te kennen.

Jolijn van Haaren
Senior child protection advisor
UNICEF Nederland